

VERSLAafd AAN DIGITALE TECHNOLOGIE

Job de Haan

Het jaar 2020 kan al bijna als afgeschreven de geschiedenisboeken in: de aanstaande decemberfeesten zorgen alleen in de supermarkten nog voor enige opwinding, het enige perspectief dat lonkt is het mondkapje dat snel wettelijk verplicht zal worden. Acht maanden crisis, acht maanden dikke mist. En dan opeens gebeurt het, totaal onverwacht. Zonder enige aankondiging breekt in de vijfendertigste week de hemel op allerlei plekken open. Er gloort een langverwacht vaccin, de sneltestmaatschappij lonkt, de besmettingen nemen af, de R-factor is kleiner dan 1, minder druk op de zorg en toch een feestje met oud en nieuw: het vuurwerkverbod.

Maar middenin in die euforie, tussen al die zonnestralen door, trekt in dezelfde week een kleine, donkere wolk over het Binnenhof, slechts opgemerkt door een handvol parlementariërs. Aan de orde is de aanbieding van het rapport: 'Werken op waarde geschat - Grenzen aan digitale monitoring op de werkvloer door middel van data, algoritmen en AI (Artificial Intelligence)', uitgebracht door het Rathenau Instituut in Den Haag. Alle gunstige berichten ten spijt blijkt in de slipstream van de anti-corona-

Dit voorbeeld staat voor meer zoals het rapport stelt: 'Digitale tools die werkenden zouden moeten ondersteunen, zoals gps- en fitnesstrackers, dreigen hen te robotiseren.' Nu werkenden massaal thuiswerken, hebben werkgevers behoefte hen op afstand te controleren en is de vraag naar 'gluursoftware' explosief gestegen. Zo zijn er berichten van medewerkers die gedwongen worden tijdens hun thuiswerk hun webcam aan te zetten. Onderzoeker Djurre Das: 'Er is zelfs software die om de zoveel tijd een screenshot van je beeldscherm maakt om te zien welke vensters er openstaan. Vroeger was er iemand die persoonlijk toezicht hield, nu registreert een computer: hoeveel toetsaanslagen je per minuut maakt, hoeveel minuten je bezig bent met een e-mail.'

Ook de 60-jarige Jan, een ervaren vrachtwagenchauffeur, voelt de toenemende druk door technologie: 'Ik heb een planning van minuut tot minuut. Ik moet om 03.14 uur beginnen. Dan steek ik mijn pasje in de boordcomputer en heb ik tot 3.48 om te laden. Om 4.31 moet ik bij de Albert Heijn zijn om te lossen. Vervolgens heb ik van 6.51 tot 7.21 uur pauze. De gps volgt alles wat ik doe.'

Covid-19 is dus ook een digitale pandemie

maatregelen als een mol onder de grond een parallelle ontwikkeling zijn desastreuze zegetocht met kracht voort te zetten: het ongeremde geloof in digitale technologie. Samen met het thuiswerken, dat binnen een jaar de norm is geworden, blijkt ook het paard van Troje mee naar binnen geslopen. Het rapport kort samengevat: 'Digitale technieken spelen in bedrijven een steeds grotere rol bij het aannemen van personeel, het controleren en het aansturen van hun medewerkers. Daarbij wordt gebruik gemaakt van gezichtsanalyses, van games bij videosollicitaties, on-aangekondigde screenshots door de werkgever om thuiswerkers te controleren en apps om de gezondheid te meten. Doordat een meerderheid van de bevolking door de uitbraak van coronapandemie van huis werkt, zijn digitale monitoringstechnieken dit jaar verder toegenomen'.

Jerry (29) is medewerker op een callcenter. Als hij een vrouw met een zware stem per ongeluk 'meneer' noemt, komt zijn leidinggevende als hij heeft neergelegd, direct de afdeling op: 'Dat ging niet helemaal lekker, hè?' Jerry weet dat gesprekken opgenomen worden, maar dat hij wordt afgeluisterd is nieuw voor hem. Hij weet ook dat alles wat hij doet in grafieken terugkomt tijdens zijn functioneringsgesprek.

Covid-19 is dus ook een digitale pandemie. Over de hele wereld grijpen bedrijven en overheden naar digitale instrumenten. Fantastisch dat kunstmatige intelligentie en big data-analyse behulpzaam zijn, maar het heeft vergaande gevolgen voor de privacy van burgers.

Zomaar een binnenlands bericht een week later: 'méér rondvliegende drones in de lucht, méér naar binnenkijkende camera's langs de snelwegen en militairen die op eigen houtje op internet kijken hoe burgers zich gedragen. Ook onze overheid dringt steeds verder het privéleven van burgers in – en gebruikt daarvoor alle technologieën die voorhanden zijn. Experimenteel of bewezen. Legaal of over de rand.

George Orwell schreef vlak na de Tweede Wereldoorlog in zijn dystopische roman '1984' over Big Brother. Het sloeg in als een bom. Datzelfde gebeurde twintig jaar geleden met het gelijknamige tv-programma. Begin 2021 komt er een nieuwe serie. Daar zal niemand meer van opkijken. De werkelijkheid heeft George Orwells waarschuwing definitief ingehaald en overtroffen.

Job de Haan, bestuurslid van De Linker Wang